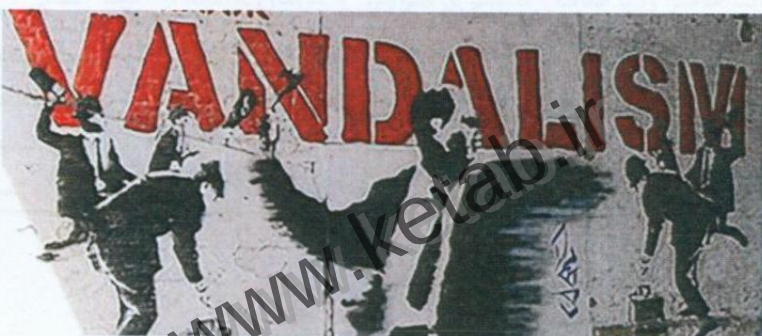

وندالیسم

(خرابکاری‌های شهری)

الهه هاشم‌پور

نشریات آریا

سرشناسه	: هاشم‌پور، الهه، ۱۳۷۳/۰۱/۱۳
عنوان و نام پدیدآور	: وندالیسم (خرابکاری‌های شهری) / نویسنده الهه هاشم‌پور
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۴۰۳
مشخصات ظاهری	: ۱۲۲ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۳۱۷ - ۲۹۹ - ۱
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: تخریب - جنبه‌های اجتماعی
موضوع	: Vandalism - Social aspects
موضوع	: تخریب - جنبه‌های روان‌شناسی
موضوع	: Vandalism - Psychological aspects
رده‌بندی کنگره	: HV ۶۶۴
رده‌بندی دیویی	: ۳۰۷.۶۲
شماره کتابخانه ملی	: ۹۹۲۹۰۲۸

وندالیسم (خرابکاری‌های شهری)

نویسنده الهه هاشم‌پور

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۴۰۳

چاپ صدف: ۵۰ نسخه

۱۵۰/۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری

نرسیده به خیابان منیری جاوید، پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.arvannashr.ir

ISBN 978 - 622 - 317 - 299 - 1

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۲۳	 فصل اول: وندالیسم و تعاریف آن
۲۳	 روان‌شناسی
۲۴	 دیدگاه‌های روان‌شناسی
۲۴	 روان‌شناسی تداعی‌گرا
۲۵	 رویکردهای معاصر روان‌شناسی
۲۶	 شخصیت
۲۷	 ساختار شخصیت
۲۷	 وندالیسم
۲۸	 نگاهی به پدیده وندالیسم
۲۹	 انواع وندالیسم‌های رایج
۳۱	 مروری بر تئوری‌های مرتبط با وندالیسم
۳۳	 دیدگاه‌های مرتبط با وندالیسم
۴۴	 وندالیسم در قوانین ایران
۴۷	 تعریف، پیشینه و مفهوم وندالیسم
۴۸	 وندالیسم به مفهوم یک آسیب اجتماعی
۵۰	 قوانین و مقررات
۵۳	 انواع وندالیسم
۵۴	 نظریات تبیین‌کننده وندالیسم و ارائه الگوی کلی برای آن

فصل دوم: علل بروز وندالیسم	۵۷
علل بروز وندالیسم یا تخریب‌گرایی	۵۷
عوامل فردی- روانی- زیستی مؤثر بر وندالیسم	۶۰
عوامل خانوادگی مؤثر بر وندالیسم	۶۱
عوامل اجتماعی مؤثر بر وندالیسم	۶۴
عوامل اقتصادی مؤثر بر وندالیسم	۶۵
فصل سوم: شکل‌های مختلف بروز وندالیسم	۷۳
فصل چهارم: راهکارهایی برای پیشگیری از بروز وندالیسم	۱۰۱
پیشنهادهات	۱۱۱
منابع و مأخذ	۱۲۱

مقدمه

وندالیسم (vandalism) یا خرابکاری‌های شهری یکی از مشکلات و معضلات جوامع شهری به ویژه در حاشیه آنهاست که همگام با رشد و توسعه شتاب‌زده شهر و درونی نشدن فرهنگ شهرنشینی در بین جوامع مختلف به وجود آمده است. خرابکاری‌های شهری از جمله انحرافات یا آشفتگی‌های اجتماعی هستند که در آن افراد سعی دارند نیازها، هیجانات و احساسات درونی خود را به شیوه‌ای بروز دهند و با در دسترس نبودن روش مناسب به رفتارهای نابهنجار روی می‌آورند. در واقع وندالیسم نوعی انحراف رفتاری است که با انتظارات جامعه منطبق و سازگار نیست و عموماً زمانی رخ می‌دهد که فرد یا گروهی معیارهای جامعه را رعایت نکنند.

اصطلاح وندال (vandal) بیشتر به کسانی اطلاق می‌شود که با حالت اعتراض به دلایل مختلف دست به تخریب می‌زنند. خرابکاری، چالشی عمومی و در حال افزایش می‌باشد. برای شناخت انحرافات در ابتدا باید ساخت و ماهیت مفاهیم اخلاقی جامعه را بررسی کرد و کیفیت اخلاقی جامعه را در وهله نخست باید از مشاهدات فرد و انحرافات و طرز تلقی او از اعمال و کنش‌های دیگران جستجو کرد.

کجروی، نظم اجتماعی را مختل نموده و مشکلات متعددی برای جامعه به وجود می‌آورد. جامعه‌شناسان مطالعات زیادی درباره رفتار منحرف انجام داده‌اند از قبیل گروه‌های پرخاشگر، اکوئیسم، اعتیاد به مواد مخدر، قمار، روسپی‌گری و جنایت توسط بزرگسالان و بزهکاری نوجوانان که همگی دلالت بر تأیید قضیه فوق دارند. رفتار انحرافی به عنوان یک مسئله اجتماعی جدی است.

از کلمه منحرف چنین برمی‌آید که بیشتر افراد جامعه، این نوع رفتار را تقبیح کرده و بدان دست نمی‌زنند. در حقیقت تقبیح نصیب کسانی می‌شود که در حین انجام آن گرفتار می‌شوند. محققان علوم اجتماعی معتقدند: تخریب عمومی یا خرابکاری جوانان مقدمه‌ای برای رفتارهای بزهکارانه می‌تواند باشد. به ویژه با نگاهی ژرف به این مسئله می‌توان دریافت که نوجوانان با تخریب اموال عمومی در اماکن آموزشی (مانند شکستن نیمکت‌ها و کنده‌کاری روی آن، نوشتن شعار و یادگاری‌های مختلف بر درب و دیوار) علاوه بر ایجاد چهره نامناسب فرهنگی و اجتماعی و از بین بردن اموال عمومی و خصوصی و صدمه زدن به امکانات رفاهی جامعه، به نوعی تخلیه‌ی عقده‌های ناگشوده را بر سر این وسایل جبران می‌کنند (جان حسین؛ ۱۳۸۴).

وندالیسم عبارت است از تخریب ارادی اموال و متعلقات عمومی به صورت مداوم و مکرر. در اغلب تعاریف صاحب‌نظران از آن به عنوان رفتاری معطوف به تخریب و خرابکاری اموال، تأسیسات و متعلقات عمومی نام برده‌اند (محسنی تبریزی؛ ۱۳۸۳). خرابکاری را می‌توان جزو بزهکاری‌های ملایم به حساب آورد که معمولاً از دید مرجع قضایی قابل چشم‌پوشی است (محبی؛ ۱۳۸۲). مسئله بزهکاری نوجوانان و جوانان از

جمله مسائل پیچیده اجتماعی است که دنیای امروز را به شدت تحت تأثیر قرار داده است. این مسئله از دیرباز در جامعه‌ی بشری، مورد توجه اندیشمندان بوده و هم‌اکنون نیز از مباحث اصلی بسیاری از دانشمندان است. مروری بر میزان جرایم در جهان، گویای این واقعیت است که بزهکاری یکی از بلایای بزرگ امروز ماست (نوربها؛ ۱۳۷۷).

بزهکاری به معنای دقیق آن به اعمالی اشاره می‌کند که منع قانونی دارند و توسط نوجوانان گروه سنی ۱۲ تا ۱۸ سال انجام می‌شود. (صفوی؛ ۱۳۸۴). در تعریف رفتار بزهکارانه به طور کلی اعمالی مانند قتل، دزدی، نزاع، تخریب، کلاهبرداری، تجاوز، غارت، وحشی‌گری و آتش‌افروزی به عنوان رفتار بزهکارانه تلقی شده است و تقریباً همه جوامع در تعریف آن اتفاق نظر دارند (امیرفرد و همکاران؛ ۱۳۹۱). متأسفانه آمار دقیقی از هزینه‌ها، رفتارها و نمونه‌های رفتارهای وندالیستی در کشور ما وجود ندارد. از سویی دیگر آگاهی و شناخت ناکافی از این پدیده اجتماعی که نتیجه فقر پژوهشی در این زمینه است، باعث شده است که مسئولان و برنامه‌ریزان نتوانند از بروز رفتارهای وندالیستی پیشگیری و یا آن را درمان کنند (محبی؛ ۱۳۸۳).

با توجه به مسائل اجتماعی نوجوانان، این پدیده بیش از پیش از اهمیت خاصی برخوردار است، ولی تمام اعمال وندالیستی به یک میزان بر جامعه تأثیر نمی‌گذارند. به عبارت دیگر، کیفیت اعمال وندالیستی به یک میزان نیست. این مسئله در مورد کمیت آن نیز صدق می‌کند. وندالیسم نه تنها به عنوان کجروی و رفتاری بزهکارانه، بلکه به مثابه معضل یا مسئله‌ای اجتماعی در بسیاری از جوامع از سوی صاحب‌نظران و آسیب‌شناسان مطرح شده است (محسنی تبریزی؛ ۱۳۸۳).

هر ساله به امکانات آموزشی مدارس خسارت‌های جبران‌ناپذیری وارد می‌شود و از آنجا که هیچگونه برآورد و محاسبه‌ای در این خصوص صورت نمی‌گیرد، نامحسوس است. بنابراین شناسایی رفتارهای تخریبی در محیط‌های آموزشی و اقدام پیشگیرانه از بروز اینگونه رفتارها، تا حدودی می‌تواند مشکلات مکان‌های آموزشی را مرتفع سازد و از نظر آموزشی محیط‌های سالمی را برای تربیت نوجوانان و نسل آینده به وجود آورد. لذا مطالعه وندالیسم به عنوان یک آسیب اجتماعی، با توجه به اینکه قشر نوجوان در سنین تحصیلی به‌خصوص مقطع متوسطه قرار دارند و شناخت عوامل مؤثر بر اینگونه رفتارها می‌تواند بستر مناسبی را برای کاهش این رفتارها در بین آنها فراهم آورد.

نظر به جوان بودن جمعیت در ایران، انتظار طبیعی این است که چنین موضوعی مورد توجه فراوانی قرار گرفته باشد. در جامعه امروزی ایران با انواع مسائل و آسیب‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی، نظیر آنومی یا نابسامانی اجتماعی، بحران هویت، قانون‌گریزی، پرخاشگری و جنایت، تخریب منابع و آلوده‌سازی محیط زیست و... سر و کار داریم که در مجموع آینده این کشور را از لحاظ سلامت محیط و احساس امنیت جانی، مالی، تعاملاتی و فکری تهدید می‌کنند (عبداللهی، ۱۳۸۷).

تخریب اموال عمومی، شکستن شیشه اماکن عمومی و دولتی، دیوارنویسی، شکستن شاخه درختان، نوشتن و پاره کردن صندلی و سایر نقلیه عمومی اعم از اتوبوس، مینی‌بوس و تاکسی به ویژه پاره کردن و نوشتن بر روی صندلی سرویس مدارس، دستکاری یا نابودی علائم راهنمایی و رانندگی، شکستن لامپ‌ها و چراغ‌های معابر تنها

نمونه‌هایی از رفتارهای وندالیستی می‌باشد. همچنین شکستن، کنده‌کاری و نوشتن بر روی صندلی و دیوارهای کلاس و همین‌طور شکستن شیشه پنجره‌ها و خم کردن پره‌های پنکه‌ها، آسیب زدن به آب‌سردکن و سایر امکانات در مدرسه از اعمال وندالیسم در مدارس می‌باشد.

با توجه به هزینه‌های زیادی که در باب این مسئله تحمیل دولت و ارگان‌های عمومی می‌شود انتظار می‌رود چنین موضوعی مورد توجه فراوانی قرار گیرد. رشد سریع شهرنشینی و ارتباط با تحولات جهانی، از یک سو سبب شده است جوامع در حال گذر با تغییرات متنوع و با تضادهای بسیاری روبه‌رو شوند و از سوی دیگر، عدم تطابق و رشد ناهماهنگ عناصر مادی و غیرمادی فرهنگ در این جوامع مشکلات عدیده‌ای را در ساختار اجتماعی به وجود آورده است. از حیث وجود، مسائل اجتماعی متأثر از فرایندهایی چون: تأخر فرهنگی، بی‌هنجاری، تضاد اجتماعی، از خودبیگانگی به بروز پیامدها و آسیب‌های اجتماعی منجر می‌گردد. از جنبه دیگر، در سطحی وسیع‌تر، جوامع دچار بی‌سازمانی و از هم گسیختگی اجتماعی می‌شوند. این بی‌نظمی‌ها به عدم تعادل اجتماعی، افزایش آسیب‌ها و بحران‌های اجتماعی منجر می‌گردد.

ایران نیز به عنوان یک کشور در حال توسعه و گذر از مرحله سنتی به مدرنیسم از این قاعده مستثنی نبوده و تغییرات و دگرگونی‌های سریع و وسیعی در ساختارهای اصلی خود داشته و به‌خصوص ساختارهای فرهنگی و اجتماعی با این تغییرات مواجه است (فاضلی و همکاران؛ ۱۳۸۷). با توجه به این بحث، پدیده وندالیسم یکی از عوامل

تأثیرگذار بر رشد مسائل اجتماعی و آسیب‌های شهری است. این پدیده خسارت‌های مالی و غیرمادی را برای جوامع شهری به همراه می‌آورد، نیاز مقابله با آن بیش از پیش در سطح مدیریت شهری جوامع، از جمله ایران ضروری است. وندالیسم به عنوان یک آسیب اجتماعی، به خصوص در جوامع مدرن ظهور و بروز گسترده‌ای یافته است. در جوامعی که نظام ثبت اطلاعات دقیق و منطقی دارند، یافته‌ها حاکی از آن است که سالانه بخش‌های مختلف جامعه، متحمل خسارت گسترده‌ای از این اقدامات می‌شود و هر ساله میلیون‌ها دلار صرف تعمیر و جایگزینی اشیاء می‌شود که وندال‌ها به آنها آسیب وارد کرده‌اند.

نتایج پژوهش‌های مختلف نشان می‌دهد بخش‌های مختلف جامعه در هر سال متحمل آسیب‌های گسترده و شدیدی از اعمال وندالیستی است و با وجود کامل نبودن اطلاعات و آمار مستند و ثبت شده در این حوزه، ارقام موجود گویای وسیع بودن خسارت‌های ناشی از اعمال وندالیستی در جامعه است. آمار و ارقام مربوط به تخریب اتوبوس‌ها در ناوگان حمل و نقل شهر تهران نشان می‌دهد که در سال ۱۳۸۶ حدود سیصد میلیون تومان به اتوبوس‌های شهری خسارت وارد شده است که مسئولان اتوبوسرانی این رقم را به عنوان خسارت ناشی از وندالیسم ثبت کرده‌اند. در راه‌آهن نیز در سال ۱۳۸۶ بیش از ۷۵۰ میلیون تومان به شیشه قطار بر اثر اعمال وندالیستی آسیب رسیده و از رده خارج شده‌اند. یافته‌ها در دیگر حوزه‌ها نیز نشان از آن دارند که شدت و وسعت وندالیسم در ایران ابعاد جدی و قابل توجهی دارد (غافله و همکاران؛ ۱۳۸۹).

وندالیسم از جمله کجروی‌های جامعه جدید است که ناشی از تغییرات سریع اجتماعی، رشد آنومی و تمایلات روزافزون انسانها و ناکامی آنها در رسیدن به این تمایلات است و احساس از خودبیگانگی، اجحاف، خشم و تنفری که آنها نسبت به اجتماع و محیط اطرافشان دارند که خود بیان کننده ضعف و اختلال ناهنجاری در ساختار فرهنگی و اجتماعی جامعه است. وندالیسم از جمله جرایمی است که کمتر مجازات حقوقی و کیفری در برداشته است. هنجارشکنی منفی و ایجاد خسارت‌هایی برای دولت، مبین مشکلات مهم و بزرگتر برای جامعه آتی است (محمدی؛ ۱۳۸۴).

پژوهشگران معتقدند که اگر تخریب و روش‌های مخرب دیگر در بین افراد جامعه به صورت یک ارزش مثبت درآید، یعنی زندگی محسوب می‌شود، چون درونی و نهادینه شده است، امکان تغییر یا از بین بردن آن بسیار مشکل است. به نظر آنها نمایش فیلم‌های تخریب کننده و پرخاشگرانه در کشورهای جهان سوم به این فرهنگ دامن می‌زند، به طوری که این عناصر به نسل‌های بعد منتقل و در بین آنها تکثیر می‌شود (رفیع‌پور؛ ۱۳۸۰).

زندگی در جوامع شهری امروزه با تخریب اموال عمومی به عنوان یک واقعیت گریزناپذیر مطرح است. در شرایطی که همبستگی متقابل فرد و جامعه از میان برود و فرد نتواند به کمک مکانیزم‌ها و ابزارهایی که جامعه در اختیارش قرار می‌دهد، به اهدافش دست یابد. در نتیجه از راه‌های دیگری که خلاف قانون است، سعی می‌کند به آن اهداف برسد. در نتیجه می‌گوییم فرد نابهنجار شده است، وقتی این حالت به صورت عام در جامعه شیوع پیدا می‌کند، می‌گوییم جامعه دچار آنومی یا

نابسامانی شده است. به عبارت دیگر با از بین رفتن ارزش‌ها و هنجار یا ضعیف شدن هنجارها و ارزش‌ها، اعضای جامعه دیگر ارزش‌ها و اهداف مشترکی را قبول ندارند (فرجاد؛ ۱۳۸۲).

پژوهشگران آسیب‌های اجتماعی دریافته‌اند که شرایط و محیط اجتماعی افراد در شکل‌گیری شخصیت و ندال‌ها نقش تعیین‌کننده دارد که ریشه‌های آن را در محیط خانواده می‌توان یافت. در این خصوص دو دیدگاه متفاوت و حتی در برخی موارد متضاد ارائه شده است: دیدگاه نخست، بر این باور است که وندالیسم معمولاً در خانواده‌هایی غیرمنضبط با والدین سردرگم و مردد و نامطمئن از ارزش‌ها و فلسفه اجتماعی خویش پرورش می‌یابند و غالباً احساس درماندگی و اجحاف خود را به صورت قهرآمیز و پرخاشگرانه در مقابل نسل بزرگتر، صاحبان قدرت و همه‌ی نهادهای سازمان‌های تأسیس شده در جامعه نشان می‌دهند.

سرکشی روزافزون انسان، به خصوص نسل جوان، نه تنها نشان دهنده احساس اجحاف و درماندگی توأم با خشونت، پرخاشگری و آشوبگری آنان است، بلکه معرف تحصیل‌های اجتماعی و تجویزهای نادرست نیروهای قاهر و سرکوبگر بیرونی در جامعه‌ای است که به جای در نظر گرفتن ارزش‌ها، باورها، رفتارها و الگوهای فرد، گروه، قشر یا نسلی دیگر، تنها نگرش‌ها و الگوهای خود را به آنان تجویز می‌کنند. در حقیقت، وندالیسم و اکنشی در مقابل برخی از فشارها، تحصیلات، ناملازمات، اجحاف‌ها و شکست‌ها که مبین تمایل به تخریب آگاهانه، ارادی و خودخواسته اموال، تأسیسات و متعلقات عمومی است (محسنی تبریزی؛ ۱۳۷۹).

فرایند صنعتی شدن و گسترش شهرنشینی موجب رشد فردگرایی و ناشناختگی شده است و این مسئله باعث شده که تمایل افراد را به دیده شدن و مورد توجه قرار گرفتن در زندگی خود، مورد توجه قرار دهند. از سوی دیگر، تمدن ماشینی امروزه با توجه به توسعه شهری نامنظم در کشورهای جهان سوم، باعث بروز پیامدهایی همچون: رشد بی‌رویه جمعیت شهری، تغییر نحوه زندگی، درآمیختگی سنت‌های کهنه و نو، تضعیف انسجام و همبستگی اجتماعی، شکست‌ها، عقده‌های روانی و امیال سرکوب شده را به ارمغان آورده است. از دیگر سو، عصیان روزافزون انسان‌ها، بالاخص نسل جوان را در برابر واقعیات اجتماعی به همراه دارد. این معضلات و مشکلات در جامعه شهری سرپیچی از قواعد حاکم بر روابط اجتماعی و طغیان علیه نظم دستوری جامعه را به صورت عکس‌العمل‌های منفی ایجاد کرده است.

وندالیسم به عنوان رفتار تخریب‌گرانه نمونه‌ای از این واکنش‌های ضداجتماعی در جوامع شهری است. وندالیسم به تخریب و نابودی عمدی زیرساخت‌های شهری و هرآنچه متعلق به دیگران و سازمان‌های عمومی در جوامع شهری است، می‌پردازد و این پدیده به عنوان یک مشکل حاد اجتماعی مطرح است که سلامت و امنیت جوامع شهری را به مخاطره انداخته است.

لغت‌نامه آکسفورد (۱۹۸۷) وندالیسم را مشخصه وندال‌ها می‌داند. وندال‌ها کسانی هستند که از روی میل و رغبت عمداً آثار هنری عمومی و خصوصی را از بین می‌برند و طبیعت را خراب می‌کنند (خدایار، ۱۳۸۷). از دیدگاه اجتماعی وندالیسم را می‌توان در پنج گروه دسته‌بندی کرد:

۱) وندالیسم مال‌اندوز: صدمه‌های وارده این نوع برای کسب پول و اموال است. اعمالی مانند کندن و برداشتن علائم راهنمایی، آرم اتومبیل‌ها، تابلوها و تلفن عمومی. شخص وندال در این حالت تنها در اندیشه تصاحب اشیای عمومی است، حتی چیزهای بی‌ارزش.

۲) وندالیسم تاکتیکی: خسارت‌های ایجاد شده در این حالت، یک تاکتیک حساب شده است. این وندالیسم بیشتر از به دست آوردن دارایی در پی یک مقصود خاص است. خسارت وارده لزوماً بیانگر خصومت نیست و اغلب هدف تخریبی، دلخواه و آزاد انتخاب می‌شود. اینگونه رفتار تخریبی به عنوان یک تاکتیک طراحی شده و حسابگرانه است. برخی از اعمالی که برای جلب توجه زیاد و همراه با خسارت انجام می‌شود، در زمره این نوع وندالیسم است. متداول‌ترین خسارت در

این نوع، کاری است که ولگردان و بی‌خانمان‌ها برای به دست آوردن جای خواب و غذای گرم انجام می‌دهند.

۳) **وندالیسم انتقام‌جو:** تخریب اموال به قصد انتقام، از انواع مهم و شدید وندالیسم به حساب می‌آید. درصد تخریب واقعی به‌طور معمول از آنچه به ظاهر دیده می‌شود، بیشتر است و پیامدهای زیادی به دنبال دارد. این وندالیسم عوامل زیادی دارد. در این نوع از انتقام‌جویی، درصد لذت، آنی، کوتاه‌مدت و پایین است، اما نتیجه عمل از امنیت بیشتری برخوردار است.

۴) **وندالیسم تخریبی:** ویرانی‌های زیادی بر اثر این نوع وندالیسم و تفکر حاکم بر آن بر پیکر جامعه وارد می‌آید. این کار یک قانون‌شکنی محض است. اما در موارد زیادی هم نقض هیچ قانون مشخص نیست. در بیشتر وندالیسم‌های تفریحی، قصدی خصومت هم وجود دارد. محرکاتی مانند کنجکاوی، رقابت و مهارت بسیار مهم است. برای مثال هدف قرار دادن حباب شیشه‌ای چراغ پارک یا حیابان به منظور کسب لذت، نوعی وندالیسم تفریحی است. این نوع در بین خردسالان نیز زیاد رایج است و احتمال دارد هرکس به این کار مبادرت کرده باشد. در این میان، پدیده‌ای مرسوم به گلوله برفی وجود دارد که در گروه تفریح تخریبی جای می‌گیرد. براساس این نظریه، دیدن یک شیشه شکسته، یا یک سطل درب و داغان، دیگران را به مشت و لگد زدن و تخریب بیشتر آن شیء خراب برمی‌انگیزد.

۵) **وندالیسم خصومت‌گرایانه:** مثال‌هایی از این نوع وندالیسم خشن و وحشیانه از خط کشیدن روی بدنه اتومبیل، بیرون کشیدن گل‌های پارک، آزار دادن حیوانات و جانوران برخی تفریحگاه‌های عمومی، پنچر

کردن لاستیک‌های اتومبیل‌های یک توقفگاه، شکستن آینه اتومبیل و موتورسیکلت، قرار دادن موانع بزرگ روی خطوط راه‌آهن، پرتاب سنگ به شیشه‌های قطار در حال حرکت و اتصال برق به وسایل عمومی. پیش‌بینی نتایج حاصل از این نوع وندالیسم بسیار گسترده و دشوار است، اما شاید بتوان مواردی همچون: خستگی، ملامت، غضب، نومیدی، درماندگی و افسردگی را پیامدهای اولیه آن دانست. جوامع مختلف هنوز به دلیل جنبه کاملاً غیرانسانی این نوع وندالیسم پاسخ درخور و مناسبی برای آن نیافته‌اند. این اعمال از سویی به اندازه وندالیسم‌های انتقام‌جو، مال‌اندوز و تاکتیکی خاص نیست و از سوی دیگر، به اندازه مفاهیم همچون شیطنیت، حرص‌گری و بی‌خیالی، کلی نیست. در میان بیشتر الگوهای رفتاری که در این نوع وجود دارند شاید بتوان نتایج زیر را عمومیت داد:

الف- در تخریب‌هایی که صورت می‌گیرد، بیشتر هدف اموال عمومی است.

ب- برخی ویژگی‌های فیزیکی، عامل ترغیب تخریب است، مانند ساختمان‌های نیمه‌کاره.

ج- با توجه به ویژگی‌های اجتماعی برخی مکان‌ها و مناطق، تخریب زیاد را چنین می‌توان شناسایی کرد. محوطه‌های بزرگ بیشتر از کوچک، آپارتمان‌ها بیشتر از ویلاها و خانه‌های شخصی و در آخر مناطق فقیر بیشتر از مرفه (نقدی؛ ۱۳۸۶).

از بُعد دیگر وندالیسم را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

وندالیسم سازمانی، وندالیسم خصوصی و وندالیسم عمومی. در اینجا به وندالیسم عمومی می‌پردازیم. منظور از وندالیسم عمومی رفتار خرابکارانه علیه اموال، منابع و امکانات عمومی است. منابع و امکاناتی که افراد آنها را متعلق به حکومت یا کل جامعه می‌دانند. ویژگی این نوع اعمال خرابکارانه را می‌توان به شرح زیر بیان داشت:

- (۱) انگیزه نفع شخصی و یا جمعی برای آن متصور نیست.
- (۲) به صورت آگاهانه و عمدی انجام می‌شود.
- (۳) ممکن است علنی یا در خفا باشد.
- (۴) عمل تشکیلاتی و سازمان یافته نیست.
- (۵) بیشتر به شکل فردی صورت می‌گیرد و کمتر حالت جمعی دارد، اگر بعضاً نیز ممکن است جمعی باشد.
- (۶) شکل جمعی آن نباید جنبه شورش یا اعتراض داشته باشد که عمدتاً در برخی هیجان‌های اجتماعی ظهور و بروز می‌کند.
- (۷) هدف آن اموال شخصی افراد نیست.
- (۸) هدف و انگیزه سیاسی به معنای تشکیلاتی آن را نداشته باشد (غافله و همکاران؛ ۱۳۸۹).

اسلام حیدری (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر وندالیسم میان دانش‌آموزان دبیرستان ناحیه ۲ شهر اهواز پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که معادله پیش‌بینی شدت گرایش به رفتارهای وندالیستی می‌تواند $40/6$ درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین کند. پس مدل پژوهش، توانسته است با استفاده از هفت متغیر وضعیت تحصیلی، پایگاه اقتصادی و اجتماعی، ارتباط با

افراد بزهکار، احساس بی‌قدرتی، احساس محرومیت نسبی، احساس انزوای اجتماعی و احساس بی‌هنجاری ۴۰/۶ درصد از واریانس متغیر وابسته (وندالیسم) را تبیین کنند (اسلام حیدری و پارسامهر؛ ۱۳۹۱).

امیل دورکیم، نخستین اندیشمندی است که با مفهوم آنومی به تبیین کج رفتارهای اجتماعی پرداخته است. او در سال ۱۳۷۹ واژه آنومی را به کار گرفته و آن را وارد فرهنگ جامعه‌شناسی کرده است. وی از نخستین جامعه‌شناسانی است که با استعانت از روش تجربی، به مطالعه انحراف و بی‌هنجاری اجتماعی پرداخت. تعریفی که دورکیم از بزهکاری و نابهنجاری به دست می‌دهد، اولاً کلی است و دربرگیرنده همه‌ی صور و اشکال بی‌هنجاری از جمله وندالیسم است و ثانیاً با آنچه بسیاری از جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان در تفسیر آرای وی گفته‌اند، تفاوت بسیار دارد. دورکیم مفهوم آنومی و بی‌هنجاری را در دو سطح فردی و اجتماعی به کار برده است.

آنومی در سطح فردی، نوعی نابسامانی فردی است که به گسستگی و شکستگی انسان و معیار رفتار وی منجر شود و به تعبیری، نوعی احساس فردی از بی‌هنجاری است و نشان دهنده حالتی فکری است که در آن احساسات فرد نسبت به خود وی سنجیده می‌شود. چنین حالتی همراه با اختلالات و نابسامانی‌هایی در سطح فردی بوده، فرد نوعی احساس بی‌هنجاری، پوچی و بی‌قراری را تجربه می‌کند. آنومی در سطح اجتماعی نشان دهنده نوعی اختلال، اغتشاش و بی‌هنجاری در نظام جمعی است که در آن احساسات فرد با توجه به سیستم اجتماعی سنجیده می‌شود. دیدار و بازدید از بناهای تاریخی و فرهنگی کشور، از

شهرهای بزرگ و آثار شناخته شده گرفته تا روستاهای دوردست و بناهای دورافتاده‌ی امروز می‌تواند موضوعی مشترک و قابل تأمل را گوشزد کند که در اکثریت قریب به اتفاق آنها قابل بررسی و پیگیری است که بعضاً موجبات خسران و تخریب آثار را فراهم کرده است. این موضوع مشترک، آسیب‌هایی است که توسط افراد با اثر به وجود آمده است اگرچه در مطالعات آسیب‌شناسانه، این موضوع را جزء عوامل انسانی آسیب‌رسان در نظر گرفته و می‌گیرند.